

Virkningstidspunktet for uføretrygd

8.7.2022 (2022/1139)

Saken gjelder fastsettelse av virkningstidspunktet for uføretrygd.

Etter folketrygdloven § 22-13 syvende ledd kan en ytelse gis for opptil tre år før kravet ble satt fram, dersom den som har rett til ytelsen åpenbart ikke har vært i stand til å sette fram krav tidligere. En ytelse kan også gis for opptil tre år tilbake dersom kravet ikke er satt fram tidligere fordi trygdens organer har gitt misvisende opplysninger.

Sivilombudet er kommet til at vilkåret om at «den som har rett til ytelsen, åpenbart ikke har vært i stand til å sette fram krav tidligere» gjelder rettighetshaveren, og at rettighetshaveren ikke kan identifiseres med vergen. Videre er ombudet kommet til at Nav ga misvisende opplysninger til klageren. Klageren har dermed rett til etterbetaling og virkningstidspunktet for klagerens uføretrygd settes tilbake til hennes 18-årsdag, ti måneder før kravet ble satt fram.

Ombudet ber Arbeids- og velferdsdirektoratet sørge for at saken blir behandlet på nytt.

Sakens bakgrunn

A (heretter klageren) satte ved sin verge fram krav om uføretrygd 23. juli 2018. Nav Arbeid og ytelser innvilget kravet i vedtak 21. august 2018. Vedtaket fikk virkning fra 1. april 2018. Virkningstidspunktet ble påklaget.

Klageren fremholdt at virkningstidspunktet skulle settes til september 2017, da hun ble myndig, under henvisning til folketrygdloven § 22-13 syvende ledd. Klageren viste til at hun åpenbart ikke

hadde vært i stand til å fremsette kravet tidligere, og at kravet ikke ble fremsatt tidligere på grunn av misvisende opplysninger fra Nav.

Nav Arbeid og ytelse var enig i at klageren åpenbart ikke hadde vært i stand til å fremsette kravet tidligere. Nav mente imidlertid at klageren måtte identifiseres med vergen, slik at også vergen måtte oppfylle vilkåret om åpenbart ikke å være i stand til å fremsette kravet tidligere. Videre kom Nav Arbeid og ytelse til at det ikke var gitt misvisende opplysninger.

Etter at klageren ikke fikk medhold i Nav Klageinstans, ble saken anket inn for Trygderetten. Trygderetten avsa kjennelse 20. januar 2021 (TRR-2020-156) under dissens. Flertallet stadfestet Nav Klageinstans' vedtak, mens mindretallet ga klageren fullt medhold på begge grunnlag.

Etter dette ble saken klaget inn til Sivilombudet.

Våre undersøkelser

Vi fant grunn til å undersøke saken nærmere med Arbeids- og velferdsdirektoratet.

I undersøkelsesbrevet herfra ba vi om Arbeids- og velferdsdirektoratets syn på om det var adgang til å identifisere klageren med vergen i denne konkrete saken. Dersom direktoratet mente det var adgang til en slik identifikasjon, ba vi om en redegjørelse for det rettslige grunnlaget.

Videre ba vi om Arbeids- og velferdsdirektoratets syn på om veiledningen som ble gitt av Nav under et samarbeidsmøte om klageren med andre offentlige organer, var misvisende eller mangelfull. Agendaen for møtet var status og veien videre for klageren i forbindelse med at hun ble myndig.

Arbeids- og velferdsdirektoratet skrev i svarbrevet at de hadde innhentet Nav Arbeid og ytelses vurdering. I vurderingen fremgikk det at det er en innarbeidet praksis hos alle enhetene i Nav Arbeid og ytelse om at vergen blir regnet som brukers «talsperson». Direktoratet skrev at de legger dette til grunn.

Videre mente direktoratet at ordlyden i folketrygdloven § 22-13 syvende ledd isolert sett ikke tilsa en identifikasjon mellom klageren og vergen. Direktoratet skrev at «det ikke følger direkte av ordlyden at det skal skje en identifikasjon mellom vergen og den vergemålet gjelder».

Direktoratet kunne heller ikke se at det er holdepunkter i forarbeidene for at rettighetshaver skal identifiseres med vergen. Direktoratet omtalte deretter pliktene en verge har etter vergemålsloven og påpekte at klageren kan kreve erstatning av vergen. Videre viste direktoratet til at det står i Arbeids- og velferdsetatens rundskriv til folketrygdloven kapittel 22: Utbetaling, R22-00, at en verge kan fremsette krav.

Til spørsmålet om det var gitt misvisende eller mangelfulle opplysninger, la direktoratet informasjonen de hadde fått fra Nav Arbeid og ytelse til grunn. Nav Arbeid og ytelse hadde vist til «at de er enig med flertallet i Trygderetten i at bruker/verge ble informert i møtet med Nav, og tilføyer at de tror de fleste enhetene ville kommet til den samme konklusjonen». Nav Arbeid og

ytelser hadde også fremholdt at Trygderettens flertalls begrunnelse var i tråd med denne praksisen.

Klagerens advokat fastholdt i merknadene til direktoratets redegjørelse at klageren ikke skal identifiseres med vergen, og at Nav hadde gitt misvisende opplysninger i saken. Advokaten hevdet derfor at klageren har rett til å få virkningstidspunktet satt opptil tre år tilbake i tid.

Sivilombudets syn på saken

Rettslige utgangspunkter

Hovedspørsmålet i saken er om virkningstidspunktet for uføretrygden kan settes opptil tre år tilbake i tid under henvisning til folketrygdloven (ftrl.) § 22-13 syvende ledd.

Folketrygdloven – virkningstidspunktet for uføretrygd

Uføretrygd er en ytelse for å sikre inntekt til den som har varig nedsatt inntektsevne på grunn av sykdom eller skade. De nærmere bestemmelsene om rett til uføretrygd følger av folketrygdloven kapittel 12.

Folketrygdloven er en rettighetslov. Det vil si at enhver som oppfyller vilkårene etter loven har krav på ytelsen (latente stønadsrettigheter). Det er likevel slik at den som mener å ha rett på en ytelse må fremsette krav for at ytelsen skal tilkjennes, jf. ftrl. § 22-13 første ledd.

Uføretrygd ytes vanligvis fra og med måneden etter den måneden vilkårene for ytelsen regnes som oppfylt, jf. ftrl. § 22-12 første ledd, og ikke lenger tilbake i tid enn opptil tre måneder før den måneden da kravet ble fremsatt, jf. ftrl. § 22-13 tredje ledd. En ytelse kan likevel gis for opptil tre år før kravet om ytelsen ble fremsatt dersom vilkårene i ftrl. § 22-13 syvende ledd første eller annet punktum er oppfylt. Bestemmelsen lyder slik:

«En ytelse kan gis for opptil tre år før kravet ble satt fram, dersom den som har rett til ytelsen, åpenbart ikke har vært i stand til å sette fram krav tidligere. Det samme gjelder dersom vedkommende ikke har satt fram krav tidligere fordi trygdens organer har gitt misvisende opplysninger. Bestemmelsene i dette leddet gjelder ikke for refusjonskrav etter § 22-3.»

Vergemålsloven – vergens rolle

Det følger av vergemålsloven § 20 at en person over 18 år kan settes under vergemål dersom personen ikke er i stand til å ivareta sine interesser på grunn av sinnslidelse. Utgangspunktet er at den som settes under vergemål må samtykke til det, og at personen har sin rettslige handleevne i behold. Videre følger det av vergemålsloven § 21 at vergemålet kan omfatte både økonomiske og personlige forhold, en av delene eller være mer spesifisert. Omfanget av vergemålet (mandatet) skal fremgå av vedtaket om vergemål.

Etter vergemålsloven §§ 31 og 32 plikter vergen å ivareta interessene til den som er under vergemålet i henhold til mandatet, herunder å foreta rettslige handlinger. Uavhengig av vergens plikter, kan normalt personen som er satt under vergemål fortsette å foreta rettslige handlinger og råde over sine egne midler, jf. § 21. I forarbeidene til ny vergemålslov, Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) s. 179, er det formulert slik:

«Bestemmelsen innebærer at vergen og personen som er satt under vergemål med handleevnen i behold, har kompetanse ved siden av hverandre.»

Skal klageren identifiseres med vergen?

Det følger av ftrl. § 22-13 syvende ledd første setning at virkningstidspunktet for en ytelse kan settes opptil tre år tilbake i tid før kravet ble satt fram «dersom den som har rett til ytelsen, åpenbart ikke har vært i stand til å sette fram krav tidligere».

I denne saken er det enighet om at klageren åpenbart ikke hadde vært i stand til å sette fram krav om uføretrygd tidligere. Klageren hadde imidlertid fått oppnevnt en verge.

Spørsmålet for ombudet er om det i en slik situasjon skal skje en identifikasjon mellom klageren og vergen etter ftrl. § 22-13 syvende ledd slik at klagerens rett til uføretrygd blir redusert som følge av at vergen framsatte kravet sent.

Bestemmelsen ble inntatt i 1979 i den daværende folketrygdloven 1966 § 14-9 fjerde ledd. Før lovendringen i 1979 ble det i praksis gitt etterbetaling for opptil tre år når den trygdede kunne påvise at vilkårene for en ytelse forelå på et tidligere tidspunkt. I Ot.prp. nr. 8 (1978–1979) s. 6-7 ble det foreslått å fjerne adgangen til å kunne innvilge en ytelse lengre tilbake enn tre måneder før kravet om ytelsen var fremsatt. I Innst. O. nr. 14 (1978–1979) på s. 4 foreslo imidlertid sosialkomiteen at etterbetalingstiden kunne utvides til tre år «i rent spesielle tilfelle» og at komiteen med det «tenker på de tilfelle der søkeren er uforskyldt i at søknad ikke er fremmet på et tidligere tidspunkt». Sosialkomiteens forslag ble fulgt opp i Ot.prp. nr. 13 (1979–1980). Bestemmelsen i dagens folketrygdlov § 22-13 syvende ledd viderefører i hovedsak denne bestemmelsen med noen mindre språklige endringer.

Regelen i folketrygdloven § 22-13 syvende ledd gjelder etter ordlyden «den som har rett til ytelsen». Vedkommende kan få ytelser inntil tre år tilbake der «den som har rett til ytelsen» har vært ute av stand til å fremsette krav tidligere. Etter ordlyden er det rettighetshaveren selv som må ha vært ute av stand til å fremsette krav. Ombudet kan ikke se at ordlyden i seg selv tilsier at adgangen til å få ytelser inntil tre år tilbake i tid, faller bort der den som åpenbart er ute av stand til å fremsette krav, har verge. Det vil i så fall si at den som har krav på ytelsen identifiseres med vergen.

Forarbeidene til loven og lovbestemmelsen omtaler heller ikke spørsmålet om den som åpenbart er ute av stand til å fremsette krav tidligere, skal identifiseres med en mulig verge eller andre som yter vedkommende bistand. Høyesterett la i Rt. 2002 s. 1331 og i Rt. 2004 s. 2 til grunn at forarbeidene til folketrygdloven og lovens forhistorie viser at adgangen til å gi etterbetaling for opptil tre år tilbake i tid er ment som en snever unntaksregel. Forarbeidene,

Ot.prp. nr. 13 (1979–1980) s. 12, presiserer at det bare «i rent spesielle tilfelle» skal være adgang til å gi etterbetaling for opptil tre år før kravet ble satt fram.

I Trygderettens kjennelse 20. januar 2021 la flertallet til grunn at ordlyden i ftrl. § 22-13 første ledd første punktum og syvende ledd skal forstås likt. Folketrygdloven § 22-13 første ledd første punktum lyder slik:

«For å få en ytelse etter denne loven må den som har rett til ytelsen, sette fram krav.»

Trygderettens flertall la videre til grunn at vergeoppdrag, som innebærer ivaretagelse av klagerens personlige og økonomiske interesser, omfatter å fremsette krav om uføretrygd. Flertallet mente at dette må innebære at regelen i ftrl. § 22-13 syvende ledd også må gjelde for vergen. Det avgjørende for Trygderettens flertall syntes å være en systembetragtning om at formuleringen i loven, «den som har rett til ytelsen», skal forstås likt i bestemmelsens første og syvende ledd. Fordi vergen kunne fremsette krav på vegne av vergehaver etter første ledd, måtte det bety at kravet om «åpenbart ikke i stand til å fremsette krav tidligere» også måtte gjelde vergen.

Både i ftrl. § 22-13 første ledd og syvende ledd brukes formuleringen «den som har rett til ytelsen». Det er enighet mellom partene om, og etter ombudets syn heller ikke tvilsomt, at andre enn rettighetshaveren kan sette fram krav etter første ledd, selv om ordlyden angir at det er rettighetshaver som skal sette fram kravet.

Ombudet er enig i at det ofte er nærliggende at en formulering skal forstås på samme måte innad i samme lov og særlig innad i samme bestemmelse. Folketrygdloven § 22-13 første og syvende ledd er imidlertid av ulik karakter. En utvidende tolkning av bestemmelsens første ledd vil systematisk være til fordel for rettighetshaveren ved at en større krets av personer kan bistå med å sikre at rettighetshaver får satt fram kravet. En tilsvarende utvidende tolkning av syvende ledd vil systematisk være til rettighetshaverens ugunst.

Det følger også av andre rettskilder at andre kan bistå eller fremsette krav på vegne av den som har rett til ytelsen. Helt generelt kan rettighetshaver la seg bistå av en fullmektig, jf. forvaltningsloven § 12. Videre følger det av vergemålsloven §§ 31 og 21 at en verge kan sette fram et krav på vegne av vergehaver. I Arbeids- og velferdsetatens rundskriv, R22-00, står det også at andre personer enn rettighetshaveren og vergen kan sette fram krav etter folketrygdloven § 22-13 første ledd i visse tilfeller. Som eksempler vises det til personale ved en institusjon der vedkommende oppholder seg, slektninger eller andre nærstående.

Ombudet vil påpeke at det er forskjell på situasjonene der rettighetshaver har valgt å la seg representere av en fullmektig, og situasjoner der rettighetshaver har fått oppnevnt og samtykket til en verge fordi vedkommende ikke er i stand til å ivareta sine interesser. Bakgrunnen for ordningen med vergemål er behovet for å ha en offentlig ordning for personer som trenger hjelp til å ivareta sine interesser. For å få oppnevnt en verge må vedkommende ha en diagnose, og det må foreligge et hjelpebehov.

En som «åpenbart ikke har vært i stand til å sette fram krav», vil være avhengig av hjelp til å sette fram krav. Dersom syvende ledd skal forstås likt som første ledd, vil enhver som har trengt hjelp

til å sette fram kravet, være avskåret fra rettigheten til utvidet etterbetaling. En slik løsning vil langt på vei sette bestemmelsen i syvende ledd ut av funksjon. Ombudet peker også på at hensynene bak reglene i syvende ledd tilsier at den som trenger hjelp til å sette frem et krav, ikke skal miste retten til den utvidede retten til etterbetaling som bestemmelsen skal sikre, som følge av feil fra en offentlig oppnevnt verge.

Folketrygdloven har ingen generelle bestemmelser om betydningen av at andre har opptrådt på vegne av rettighetshaveren. Betydningen av at noen har opptrådt på vegne av rettighetshaveren er imidlertid omtalt i enkelte bestemmelser, eksempelvis i ftrl. § 22-15 om tilbakekreving og i § 22-17 om renter ved etterbetaling.

Etter ftrl. § 22-15 kan trygdemyndighetene kreve tilbake en feilutbetalt ytelse fra mottakeren dersom «noen som har opptrådt på vegne av mottakeren» forsto eller burde ha forstått at utbetalingen skyldtes en feil eller på andre måter forårsaket feilutbetalingen. Tilsvarende avskjæres retten til renter ved etterbetaling etter ftrl. § 22-17 fjerde ledd, dersom «andre som har opptrådt på vegne av ham eller henne er skyld i at ytelsen ikke er kommet til utbetaling». Når lovgiver har funnet grunn til å uttrykkelig presisere dette i disse bestemmelsene, trekker det i retning av at § 22-13 syvende ledd ikke skal forstås på samme måten. Det burde i så fall ha kommet til uttrykk i bestemmelsen.

Ombudet vil også peke på at Høyesterett har fastslått at lovens ordlyd er viktig på trygderettens område, blant annet av hensynet til forutsigbarhet, jf. HR-2021-2126-A. Her uttalte Høyesterett følgende i avsnitt 75:

«Jeg legger vekt på at ordlyden er viktig på trygderettens område. I Ot.prp. nr. 29 (1995–1996) side 5 er språklig klarhet, god meningsmessig sammenheng i reglene og en regelsystematikk det er lett å finne fram i og forholde seg til, fremholdt som viktige krav til innholdet av folketrygdloven. Statens tolkningsalternativ vil, som jeg har vært inne på, innskrenke retten til sykepenger som følger av ordlyden i § 8-13 første ledd. Med det standpunktet staten argumenterer for, kan det avgjørende for å få sykepenger bli fra hvilket arbeidsforhold arbeidstakeren er sykmeldt. En slik ordning skaper uforutsigbarhet og tilfeldige resultater.»

En regel som innebærer at rettighetshavere skal identifiseres med verge ved spørsmålet om rett til etterbetaling etter § 22-13 syvende ledd, vil uansett avhenge av hvilket mandat vergen er gitt. En regel der rettighetshaver identifiseres med verge, vil derfor kreve vurdering av vergens mandat i det enkelte tilfelle. Det kan skape usikkerhet om hva som er regelen både for rettighetshaver, vergen og Nav. Hensynet til forutsigbarhet kan derfor tilsi at rettighetshavere generelt ikke bør identifiseres med eventuelle verger ved vurderingen som skal gjøres etter § 22-13 syvende ledd.

Trygderetten avsa en femmedlemskjennelse 9. september 2011, TRR-2010-1174. Kjennelsen gjaldt spørsmålet om identifikasjon mellom rettighetshaver og hennes fullmektig og er avsagt under dissens (4-1).

Saken gjaldt spørsmål om virkningstidspunkt for rett til hjelpestønad, jf. ftrl. § 22-13 syvende ledd (da plassert i sjette ledd). Den ankende part hadde på grunn av sykdom vært ute av stand til å ivareta sine interesser, men hun hadde gitt sin datter fullmakt. Datteren hadde ikke vært kjent med at moren var berettiget til hjelpestønad, og kravet hadde derfor blitt fremmet flere år etter at behovet for hjelp hadde oppstått.

Trygderettens flertall konkluderte med at rettighetshaveren skulle identifiseres med sin fullmektig. I begrunnelsen viste flertallet til den generelle fullmaktlovgivningen og lovtekniske systembetraktninger. Flertallet påpekte at reglene om fullmakt er fragmentariske og av den grunn ikke kommer til uttrykk i den enkelte bestemmelsen. Videre fremholdt flertallet at lovteksten ofte må leses som «eller ved fullmektig» der fullmakt foreligger. Flertallet viste til at § 22-13 syvende ledd (da plassert i sjette ledd) er ment som en svært snever unntaksregel der det faktisk ikke har vært mulig å sette fram krav. Etter flertallets syn er det ikke tilfelle når rettighetshaver har en fullmektig. Etter flertallets syn vil rettighetshaveren i disse tilfellene måtte gå veien om å kreve erstatning fra fullmektigen dersom krav ikke er fremsatt.

Som nevnt over i avsnitt 30 mener ombudet det er forskjell på situasjoner der rettighetshaveren har valgt å gjøre bruk av en fullmektig og situasjoner der rettighetshaveren har fått oppnevnt en verge. Videre peker ombudet på at det i mange saker der det er oppnevnt en verge vil være både upraktisk og i mange tilfeller svært krevende for rettighetshaver å måtte gå veien om å kreve erstatning fra vergen for manglende utføring av vergeoppgaver. En oppnevnt verge kan riktignok være en profesjonell aktør, men verge er i mange tilfeller også nære slektninger.

Høyesterett har uttalt seg generelt om den rettskildemessige vekten av trygderettspraksis. I HR-2021-2126-A avsnitt 67 uttalte Høyesterett:

«Avgjørelser fra Trygderetten kan ha rettskildemessig vekt så langt de er forankret i loven, og i den utstrekning de 'har gitt seg utslag i en fast og konsistent praksis', jf. HR-2020-1193-A avsnitt 54 med videre henvisninger. [...]»

Så vidt ombudet kan se foreligger det ikke trygderettspraksis etter den nevnte femmedlemskjennelsen, verken for identifikasjon med fullmektig eller verge der personen som har fullmektig eller verge ikke er fratatt sin rettslige handleevne.

Trygderettspraksis før femmedlemskjennelsen fra 2011 synes derimot å ha vært at det ikke ble foretatt en identifikasjon med verge der vergehaveren ikke var fratatt sin rettslige handleevne, se også mindretallets redegjørelse for trygderettspraksis i femmedlemskjennelsen.

Ombudet har forståelse for de systembetraktningene Trygderettens flertall fremhever i femmedlemskjennelsen fra 2011, men kan ikke se at det skal være av avgjørende betydning for at rettighetshaveren skal identifiseres med vergen og dermed avskjæres fra retten til å få en ytelse etterbetalt. Her tilsier som nevnt hensynene bak regelen om etterbetaling i syvende ledd og reelle hensyn at rettighetshaveren ikke bør miste retten til etterbetaling ved å ha en verge som ikke setter frem krav.

Etter dette er ombudet kommet til at det ikke er adgang til å identifisere klageren med vergen ved vurderingen av vilkåret i folketrygdloven § 22-13 syvende ledd om at den som har rett til

ytelsen, «åpenbart ikke har vært i stand til å sette fram krav tidligere». Klageren har dermed rett til etterbetaling og virkningstidspunktet for klagerens uføretrygd kan settes tilbake i tid til hennes 18-årsdag, ti måneder før kravet ble satt fram.

Har Nav gitt misvisende opplysninger?

Som nevnt ovenfor er det andre alternativet i folketrygdloven § 22-13 syvende ledd andre punktum at etterbetaling kan gis «dersom vedkommende ikke har satt fram krav tidligere fordi trygdens organer har gitt misvisende opplysninger».

For at etterbetaling skal kunne gis etter dette alternativet må det være gitt «misvisende opplysninger», og det må være årsakssammenheng mellom de misvisende opplysningene og at kravet ikke ble satt fram tidligere.

En naturlig språklig forståelse av ordlyden «gitt misvisende opplysninger» er at de opplysningene som ble gitt var feil.

Forarbeidene gir som nevnt ikke nevneverdig veiledning av hvordan bestemmelsen skal forstås ut over at det er ment som en relativt snever unntaksregel.

Det følger av trygderettspraksis at manglende opplysninger må sidestilles med «misvisende opplysninger». Se for eksempel Trygderettens kjennelser 12. desember 2003, TRR-2003-3922, og 18. februar 2005, TRR-2004-3081. Dette er også lagt til grunn i Arbeids- og velferdsetatens retningslinjer, R22-00. Retningslinjene sier imidlertid ikke noe mer om hva som må anses som misvisende eller manglende opplysninger.

I denne saken er det konkret spørsmål om Nav ga riktige opplysninger i forbindelse med et samarbeidsmøte for oppfølging av klageren i mars 2018. Deltagerne på møtet var representanter fra barneverntjenesten, Bufetat, Nav-kontoret, avdeling for rus og psykisk helse i kommunen, institusjonen klageren bodde på og klagerens verge. Agendaen for møtet var «hvordan status er nå og tanker fremover». I referatet fra møtet står det følgende om ytelse fra Nav:

«Det ble etterspurt om [A] har krav på ytelse fra NAV. [B] (NAV [X]) opplyste at det ikke er gunstig å søke om AAP hvis ikke [A] er klar for å kunne benytte seg av muligheten til å nærme seg det ordinære arbeidsmarkedet. Hun bruker da opp sine muligheter for rettigheter etter AAP uten å få særlig utbytte av det. Et annet alternativ er å søke om ung ufør.»

Klagerens advokat fremholdt i anken til Trygderetten og i merknadene til ombudet, at det var feil av Nav ikke å råde klageren til å søke om arbeidsavklaringspenger. Han hevdet at klageren oppfylte vilkårene for arbeidsavklaringspenger, og at i det tilfellet Nav kom til at uføretrygd var rett ytelse, så kunne kravet om arbeidsavklaringspenger bli gjort om til uføretrygd. I henhold til langvarig praksis fra Nav ville virkningstidspunktet for uføretrygd da blitt satt til tidspunktet for fremsettelse av kravet om arbeidsavklaringspenger. At det fra Nav ble sagt at et alternativ var å søke om «ung ufør» var etter advokatens syn ikke av betydning for om veiledningen om

arbeidsavklaringspenger var feil. Advokaten påpekte at den ansatte ved Nav burde ha visst at «ung ufør» er en rettighet i tillegg til uføretrygd, og at «ung ufør» ikke kan innvilges før fylte 20 år.

I undersøkelsesbrevet herfra ba ombudet Arbeids- og velferdsdirektoratet om å vurdere om veiledningen som ble gitt i møtet var misvisende eller mangelfull. Ombudet kan ikke se å ha mottatt direktoratets vurdering av dette. Direktoratet videreformidlet kun Nav Arbeid- og ytelsers vurdering som igjen viste til konklusjonen til flertallet i Trygderettens kjennelse 20. januar 2021. I flertallets begrunnelse står det at det ble opplyst at et alternativ var å søke om «uføretrygd», til tross for at det i referatet står «ung ufør» og at klager på tidspunktet møtet ble avholdt uansett ikke oppfylte kravene til tilleggsytelsen ung ufør.

Slik saken er opplyst, synes det for ombudet som at Nav har gitt misvisende eller manglende opplysninger i denne saken. Ombudet er, som Trygderettens mindretall i kjennelsen 20. januar 2021, kommet til at Nav ikke burde frarådet klageren å søke om arbeidsavklaringspenger. Nav burde heller gitt informasjon om at klageren kunne søke arbeidsavklaringspenger og at søknaden kunne endres til søknad om uføretrygd hvis man fant at vilkårene for arbeidsavklaringspenger ikke var oppfylt, i henhold til Navs retningslinjer. Videre er det rimelig å legge til grunn at den Nav-ansatte vurderte at uføretrygd var en nærliggende ytelse ettersom det ble vurdert lite hensiktsmessig å søke om arbeidsavklaringspenger. Dette forsterkes gjennom at det i referatet opplyses om at et alternativ for klageren var å søke om «ung ufør». Dersom Nav mente at uføretrygd var en nærliggende ytelse, burde Nav vært behjelpelige med å sette fram krav om uføretrygd. En henvisning til tilleggsytelsen «ung ufør» er ikke tilstrekkelig dersom det ikke også opplyses om at det må fremsettes en søknad om grunnytelsen uføretrygd, jf. dom fra Agder lagmannsrett 14. november 2012, LA-2012-70126. Klageren oppfylte for øvrig ikke kravene til tilleggsytelsen ung ufør på tidspunktet for møtet.

Ombudet mener at kombinasjonen av at Nav i møtet frarådet klageren å søke om arbeidsavklaringspenger, samtidig som Nav heller ikke oppfordret til å søke om uføretrygd, innebærer at det ble gitt misvisende eller manglende opplysninger til klageren.

Ombudet er følgelig kommet til at Nav ga misvisende opplysninger til klageren, og at klageren dermed har rett til etterbetaling også på dette grunnlaget.

Konklusjon

Sivilombudet er kommet til at vilkåret om at «den som har rett til ytelsen, åpenbart ikke har vært i stand til å sette fram krav tidligere» gjelder rettighetshaveren, og at rettighetshaveren ikke kan identifiseres med vergen. Videre er ombudet kommet til at Nav ga misvisende opplysninger til klageren. Klageren har dermed rett til etterbetaling og virkningstidspunktet for klagerens uføretrygd settes tilbake til hennes 18-årsdag, ti måneder før kravet ble satt fram.

Ombudet ber Arbeids- og velferdsdirektoratet sørge for at saken blir behandlet på nytt og ber om å bli orientert om den nye behandlingen innen 1. september 2022.

